

- Strømprisene er uakseptable

Denne vinteren har gitt ekstraordinært høye strømpriser i Norge. Situasjonen har også ført til en bredere energipolitisk debatt – her kan du lese vår holdning til flere av spørsmålene som diskuteres nå.

Hva mener EL og IT Forbundet om situasjonen med svært høye strømpriser i Norge?

Dagens kraftpriser er uakseptable. Vi bor i et land som er kaldt og som i all hovedsak benytter strøm til oppvarming. Da kan vi ikke ha kraftpriser på et nivå som gir mange betalingsproblemer.

Lengre perioder med ekstraordinære strømpriser vil også true mange arbeidsplasser rundt om i landet.

Dette er en situasjon vi ikke kan leve med og som må angripes med både tiltak som hjelper i dag, men også tiltak for å hindre lignende situasjoner i framtiden.

Hva skyldes de høye strømprisene?

De ekstraordinære høye prisene denne vinteren kan forklares med utgangspunkt i tre faktorer, som alle påvirker hverandre: **Vær, gasspriser og politikk.**

Vær: [Den norske vinteren 2021 var kald, spesielt månedene januar og februar](#). I et land der de fleste varmer opp husene sine med strøm, vil kalde perioder føre til at kraftforbruket øker markant og vannstanden i kraftmagasinene tappes.

Den påfølgende våren, sommeren og høsten gav *uvanlig lite vind og regn* og vannmagasinene ble ikke fylt til samme nivå som de normalt blir. Vinden spiller en rolle fordi dersom strømforbruket kan forsynes med vindkraft kan vi spare på vannet i vannmagasinene. I midten av september, er magasinene normalt på sitt fulleste. I år var fyllingsgraden (62,9%), like over det laveste nivået som er registret på samme tidspunkt de siste 20 årene. Selv om fyllingsgraden økte noe i løpet av høsten var det likevel tydelig at vi gikk inn i vinteren med «mindre kraft» enn normalt. Når kulden satte inn ila november - og har vedvart - oppstår det en «mismatch» mellom krafta som tilbys og den krafta som behøves. Resultatet er at prisen øker.

Politikk og gasspriser: Dette kompliseres ytterligere ved at Norge deltar i et felles europeisk kraftmarked. Det er i dag 17 forbindelser mellom Norge og Sverige, Danmark, Finland, Russland, Tyskland, Nederland, Storbritannia som transporterer strøm inn og ut av landet. Dette betyr ikke at den norske kraftprisen bestemmes av strømprisene i Europa, men norske strømpriser påvirkes betydelig av prisene på kontinentet.

Mens 90 prosent av kraften som produseres i Norge er vannkraft, og dermed kan lagres til når vi trenger den har Europa tradisjonelt benyttet kull og gass. **EUs kvotehandelssystem (ETS)** er et **klimapolitisk system** som skal tvinge bedrifter til å redusere utslippene av CO₂. Bedriftene kan kjøpe kvoter som tillater utslipp av en viss mengde CO₂, men over tid vil det totale antallet tillatelser reduseres og bedriftene kan enten betale en høy pris for kvotene som er tilgjengelige, eller gjøre tiltak for å kutte sine utslipp.

Video som forklarer ETS:

https://ec.europa.eu/clima/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en

Mens det tidligere var overskudd av kvoter og dermed lav pris for kvotene, har dette endret seg de siste årene. Kvoteprisen har økt fra 100 kroner pr tonn CO₂ i 2018 til 500 kroner våren 2021. Da forbrenning av gass gir vesentlig lavere utslipp av CO₂ enn fra kull, har etterspørselen etter gass skutt i taket og det samme har prisen.

Mens den norske regjeringen budsjetterte med en gasspris i 2021 på 2,35 kroner pr. kubikkmeter var den nederlandske gassprisen i midten av desember på 14,50 kroner. Da Europa fortsatt er avhengig av gass for produksjon av strøm øker også prisene på strøm. Norge er storeksportør av gass til Europa og staten har derfor store inntekter fra den samme gassprisøkningen som bidrar til de høye strømprisene i Norge.

Hva må gjøres?

Det vi trenger er:

1. *Løsninger som hjelper folk som sliter med strømmregningene denne vinteren (kortsiktige).*
2. *Løsninger som reduserer sjansen for nye slike situasjoner i framtiden. (langsiktige)*

Økt bostøtte, økt støtte til økonomisk sosialhjelp og en marginal reduksjon i el-avgiften er noen av de kortsiktige tiltakene som er satt inn av regjeringen. Like før jul ble regjeringen i tillegg enige med SV om en støtteordning til alle husholdninger. Her dekker staten 55 prosent av en gjennomsnittlig spotpris pr måned som overstiger 70 øre/kwh.

Vi har stilt oss *positive til prinsippene i denne ordningen* fordi den retter seg mot den andelen av kraftprisen som ekstraordinær og støtten vil øke samtidig som prisen øker. Samtidig fjernes ikke alle insentiver til energisparing og energieffektivisering. De første støtteutbetalingene vil bli gjort over strømmregningen i januar. Om grensen på 70 øre og støttenivået på 55 prosent er riktig mener vi fortsatt det er for tidlig å slå fast. Det er viktig at utviklingen følges og vurderes nøye og at det kan settes inn nye tiltak raskt utover vinteren dersom det blir nødvendig.

Permanent strømmstøtteordning

I dagens situasjon foregår det i realiteten en stor omfordeling av penger fra private forbrukere til staten. Staten har ekstraordinære inntekter fordi vi kan eksportere gass til skyhøye priser, samtidig er de høye gassprisene (som vist overfor) en viktig driver for strømprisene. I tillegg gir høye strømpriser økte inntekter til det offentlige ved at kraftproduksjon og distribusjon i all hovedsak er offentlig eid og økt moms på strøm.

På mellomlang sikt mener vi det bør vurderes å innføre et permanent system for strømmstøtte når prisene når et visst nivå. Hensikten med et slikt systemet må være å jevne ut prisen til forbrukerne og tilbakeføre noe av det offentliges superprofitt i situasjoner med ekstraordinær høy strømpris.

ENØK

I tillegg må trenger vi nå en skikkelig satsing på energieffektivisering. Mulighetene til å redusere strømmforbruk i norske husstander er stort, men skal de realiseres, kreves mye sterkere insentiver enn vi ser i dag. Det er penger i ENOVA-systemet, men de må gjøres tilgjengelig for vanlige folk. Det må settes konkrete nasjonale årlige mål for energieffektivisering av bygningsmassen og tiltakene må innrettes for å nå disse målene.

Øk produksjon av fornybar energi

Strømsparing alene vil ikke dekke det økende behovet for fornybar kraft i Norge. Det er derfor avgjørende å øke produksjonen. Det er behov for en overordna strategi for elektrifiseringen av Norge. Denne må inneholde klare mål og planer for når og hvordan, kraftproduksjonen skal økes, hvordan krafta skal distribueres til de områdene av Norge som trenger den og hvordan halvparten av energibruken som fortsatt er fossil skal erstattes med fornybar energi.

Tiltak for en rask økning i produksjonen er:

- *Forsere investeringene i oppgradering av vannkraftverkene.*
- *Øke tempoet i havvindproduksjon*
- *Få på plass reglene som kreves for og starte behandlingen av nye konsesjoner for vind på land.*

Energikommisjonen må komme i gang – alle kort på bordet

I tillegg må energikommisjonen som regjeringen varslet i Hurdalsplattformen nå etableres og komme i gang med sitt arbeid. Vi mener kommisjonen må få et mandat som åpner for en bred vurdering av det norske kraftsystemet, inkludert mulighetene til å reforhandle internasjonale avtaler som ligger til grunn for utenlandsforbindelsene våre og om vannmagasinene bør styres på en annen måte. I et Europa som vil bli stadig mer avhengig av uregulerbare kraftkilder som vind og sol, kan ikke Norge innta rolle som den eneste leverandøren av regulerbar kraft i form av vann.

Hva mener forbundet om å øke kraftforbindelsen mellom Nord-Norge og Sør-Norge?

Vårt standpunkt er at vi er for å bygge ut et nett som gir en strømpris i Norge. En strømpris vil jevne ut prisen og styrke den interne forsyningsikkerheten.

Havvind – hybridnett eller bare forsyning til Norge?

EL og IT Forbundet står bak NHO/LOs felles energipolitiske plattform som lister hybridnett (et nett som muliggjør kraftoverføring til både Norge og andre land) som en forutsetning for utbygging av havvind i Nordsjøen.

Det viktigste for oss er å få tempo i bygging av havvind ikke hvordan den distribueres. Vi vet samtidig at uten et hybridnett må det sterke subsidier til for å gjøre utbyggingen lønnsom. En havvindutbygging som kun vil levere kraft til Norge og dermed senke prisen på strøm vil neppe være lukrativt for private aktører uten solid offentlig støtte.

Hva mener forbundet om elektrifisering av sokkelen?

EL og IT Forbundet står bak NHO/LOs felles energipolitiske plattform. Denne sier at ny elektrifisering av sokkelen må skje fra land fram mot 2030. "

Vårt argument for å støtte elektrifisering av fra land er utelukkende å oppfylle Stortingets mål om 55 prosents utslippskutt fra sokkelen innen 2030. På lengre sikt mener vi at en eventuell produksjon på sokkelen må forsynes med havvind, og at Nordsjøen på sikt må produsere vesentlig mer kraft fra havvind enn det som forbrukes i olje- og gassproduksjon. Problemet er at det i dag ikke er realistisk å forsyne sokkelen med havvind før 2030. Konsesjonsprosessene er lange for å sikre at alle stemmer

blir hørt – med dagens regler og ressurser til konsesjonsbehandling ville en slik prosess uten innsigelser først kunne vært avsluttet i 2029. Alternativer til kraftforsyning fra land ville derfor vært å redusere klimakravene til oljeindustrien eller å stenge ned plattformer.

Hva mener forbundet om den nye nettleiemodellen?

Vi har hele tiden støttet prinsippet om effekttariffer som har som formål å flate ut forbruket gjennom døgnet. Alternativet til dette er å bygge et kraftnett dimensjonert for å takle to kort forbrukstopper på morgenen og ettermiddagen over hele landet. Disse toppene vil forsterkes ettersom samfunnet elektrifiseres. En slik nettutbygging vil etter vårt syn både medføre unødvendig økning i nettleia til folk og naturinngrep.

Den modellen som det er landet på er muligens ikke optimal i og med at nettleia i en måned beregnes ut fra et tidspunkt hvor bruken er høyest. Det bør vurderes om leia eksempelvis bør beregnes ut gjennomsnittet av flere toppunkter i løpet av en måned. Det er rom for forbedring i de modellene som har blitt introdusert.

Hva har EL og IT Forbundet gjort i denne situasjonen?

Da prisene økte kraftig i månedskiftet november/desember var vi ute og pekte på behovet for å omfordele noen av statens ekstraordinære inntekter fra gasseksporten til norske strømforbrukere. De høye gassprisene på verdensbasis er direkte årsak til høye strømpriser i Europa og Norge. Konkret foreslo vi å kutte moms på strøm, noe som ville redusert strømrregningen til husstandene med 25 prosent, foruten i Nord-Norge – som allerede har momsfritak.

Forslaget ble kommunisert gjennom media og direkte til våre kontakter i og rundt regjeringen. Dette vil vi fortsette med framover.

I tillegg har i lang tid vært tydelig på behovet for å øke produksjonen av fornybar kraft i Norge. Vårt utgangspunkt er vi trenger bidrag fra alle kilder til ny fornybar kraft dersom vi skal klare å opprettholde et kraftoverskudd, samtidig som at det er nok kraft til all ny grønn transport, industri og næringsliv.